

door J. van Houwelingen

J. van Houwelingen (1937) studeerde proces-chemie in Londen. Hij is lid van de CDA Tweede Kamerfractie, voorzitter van de vaste commissie voor kernenergie en woordvoerder van de fractie in zaken als energie en economie.

Energiebeleid

'Een beleid op dromen afgestemd zal slachtoffers maken' is één van de uitspraken van prof. Van der Laan in dit nummer over energie en de Nederlandse toekomst.

'De feiten tonen aan, we hebben kernenergie nodig. De alternatieve energiebronnen zullen een te geringe bijdrage leveren aan de te verwachten energiebehoefte. Wat doen we als ons aardgas op raakt? Het schrikbeeld van het 'te laat beslissen': armoede en werkloosheid.'

Vooraf vanaf 1973 is de energievoorziening een steeds belangrijker onderwerp geworden in de politiek. Geen wonder, niemand zal willen ontkennen dat energie een beslissende factor is voor sociaal-economische mogelijkheden. Voor de feiten verwijs ik graag naar de genoemde publicatie van prof. Van der Laan. Juist aan de vooravond van de Brede Maatschappelijke Discussie is het van belang te wijzen op de relatie tussen de energievoorziening en onze sociaal-economische en maatschappelijke toekomstmogelijkheden. Het gaat om meer dan alleen een ja of neen tegen kernenergie.

Als bijdrage voor deze discussie wil ik graag enkele kanttekeningen plaatsen bij de genoemde publicatie in dit nummer over 'Energie en de Nederlandse toekomst'.

Aardgas

Voor de Nederlandse situatie is voorlopig aardgas de meest belangrijke energiebron. Niet alleen een energiebron, maar ook een belangrijke economische bron. Aardgas is eigenlijk een ideale milieuvriendelijke en gemakkelijk te transporteren energiedrager.

Bekende vragen in de politiek over aardgas zijn: is de gasproductie te hoog of te laag en besteden we de aardgasinkomsten wel op de juiste wijze?

Ik ben het met de heer Van der Laan eens dat het verstandig zou zijn een zodanige aardgasinzet te kiezen dat we er langer dan tot 1995 van kunnen profiteren. Of we daarom echter de gasinzet snel moeten verminderen, is de vraag. Een feit is dat ondanks de jaarlijkse aardgasproductie (nu bijna 100 miljard m³) de reserves niet zijn verminderd door het opsporen van

nieuwe aardgasvelden. Of we meer of minder aardgas moeten inzetten zal bepaald dienen te worden door o.a. de volgende factoren:

- a) de termijn waarbinnen alternatieven beschikbaar komen;
- b) de exploratieresultaten;
- c) de bestemming van de aardgasinkomsten.

Voor een deel is de kritiek terecht dat de aardgasinkomsten te veel consumptief worden besteed. Indien in de komende jaren de aardgasinkomsten voor een belangrijk deel zullen worden aangewend ten behoeve van de versterking van onze economische structuur, dan is er minder reden voor het pessimisme van Van der Laan over 'de catastrofale omslag'.

We zullen meer dan tot nu toe aardgas moeten omzetten in nieuwe 'instrumenten' voor de toekomst. Onverantwoordelijk is het te berusten in een politiek waar de kansen niet zijn benut de Nederlandse industrie te vernieuwen, en nu niet te zorgen voor bijv. voldoende woningen. Bovendien zullen we nu maatregelen moeten nemen met betrekking tot de energievoorziening ook na het jaar 2000, de ontwikkeling van alternatieven en het investeren in besparingsmaatregelen.

Energiebesparing

Terecht wordt in het CDA-verkiezingsprogramma prioriteit gegeven aan een actief energiebesparingsbeleid.

Energiebesparing is het meest 'zekere' energiebeleid. Niemand kan precies voorspellen wat de prijsontwikkeling zal zijn van de verschillende energiedragers, ook die van kernenergie. Zeker is het dat iedere gulden energiebesparing ten minste dat bedrag ook in de toekomst zal opleveren. Mogelijkheden zijn er voldoende zowel in de industrie als in het huishoudelijk gebruik. Hoewel niemand de nood-

zaak van energiebesparing bestrijdt, blijven er verschillen over het gewenste tempo en consequenties. Natuurlijk zal door energiebesparing de noodzaak voor andere maatregelen niet wegvallen, maar er ontstaat wel meer tijd om naar alternatieven te zoeken.

Reeds nu is de invloed duidelijk merkbaar. Binnen een jaar heeft de OESO de prognoses over de 'olieperiode' met ruim 30 % verlengd: bij een gelijkblijvende schatting van de oliereserves. Ook economisch zijn op de korte termijn investeringen in energiebesparing rendabel. Op basis van het huidige olieprijspeil is de terugverdientermin in vele gevallen reeds minder dan 5 jaar. Voor een verantwoord beleid is het nodig na te gaan wat zowel het economisch als ook het energie-effect is per geïnvesteerde gulden. Ik ben ervan overtuigd, op basis van de huidige gegevens, dat een duidelijke prioriteit gegeven moet worden aan energiebesparing. Ik verwacht dat uiteindelijk het positieve effect hoger zal zijn dan de door Van der Laan genoemde 25 %. Bovendien zijn energiebesparingsinvesteringen relatief arbeidsintensief. Ook voor een verantwoord milieubeleid zijn besparingsmaatregelen uiterst positief. Waarom nog langer verspillen als effectieve maatregelen tegen verspillen technisch mogelijk zijn en eigenlijk economisch gewenst zijn?

Voor een CDA-beleid mag het 'rentmeesterschap' geen loze kreet zijn. Energiebesparing is onmiskenbaar een realistische mogelijkheid (nu ook in het energiebeleid) aan dit uitgangspunt te voldoen.

Alternatieven

In het artikel van prof. Van der Laan wordt terecht geconstateerd dat het onderzoek naar alternatieven nog veel tijd zal vragen. Niet alleen veel tijd, maar ook hoge investeringen en exploitatielasten per eenheid energie. Toch acht ik de prognoses van Van der Laan te pessimistisch. Niet voor niets worden in vele landen de

researchprogramma's aanzienlijk verhoogd voor zon- en windenergie. Het gaat hierbij zeker niet zomaar om 'fabels'. Deskundigen verwachten in de tachtiger jaren juist hier een doorbraak. Ik geef toe dat een realistische prognose hoger dan de genoemde 5 %, thans nog niet mogelijk is. Theoretisch blijft het echter een bijzonder aantrekkelijke optie. Het is waar, een energiebeleid gebaseerd uitsluitend op theoretische mogelijkheden, zou onverantwoord zijn. Maar deze optie niet met kracht te blijven nastreven is evenzeer onverantwoord.

Zonnecellen en zonnecollectoren benutten de zonnestraling met nu nog een betrekkelijk laag rendement van 10 tot 15 %. Dit wil niet zeggen dat er geen andere systemen ontwikkeld zouden kunnen worden. Reeds nu zijn er systemen, waarbij het rendement 30-100 maal hoger is. Concluderend: niet omdat ik in fabels geloof maar gebaseerd op het feit dat een 'stromingsbron' de meest ideale energiebron zal kunnen zijn, zullen we deze optie verder moeten nastreven. Zolang vele technologische problemen nog niet zijn opgelost, is het onjuist het energiebeleid er voor de afzienbare tijd op te baseren. Het negeren van deze mogelijkheid voor de toekomst is evenzeer onjuist. Daarom blijf ik een stimulering van het onderzoek naar alternatieve energiebronnen noodzakelijk vinden.

Opvallend is het dat Van der Laan de mogelijkheid van kernfusie zelfs niet noemt. De researchprogramma's zijn met betrekking tot de ontwikkeling van deze energiebron voor de toekomst zeker niet gering (ook in Nederland en Europa). Ik erken dat vooral op korte termijn de inzet van meer kolen een noodzakelijke voorwaarde is om de vermindering van onze afhankelijkheid van olie te realiseren. Dat kan op een meer milieu-verantwoorde wijze dan in het verleden (kolenvergas-sing).

Kernenergie

Met Van der Laan ben ik het eens, dat vele factoren pleiten voor een snelle introductie van kernenergie. Kernenergie is een ideale primaire energiebron voor de elektriciteitsproductie. Het is zeker ook waar dat de olievervangende rol van grote betekenis is voor de economie.

Ook voor het milieu zijn er vele voordelen, o.a. geen uitstoot van kooldioxyde. Maar er zijn ook nadelen, welke naar mijn mening in de bijdrage van Van der Laan te gemakkelijk weggepoetst worden.

Voor een realistische maar ook een verantwoorde keuze is het nodig deze nadelen eerlijk onder ogen te zien. De beslissing moet immers voldoen aan normen die we binnen het CDA in ons Program van Uitgangspunten hebben verwoord.

Het belangrijkste probleem met betrekking tot de toepassing van kernenergie is eigenlijk het beheersprobleem.

Hoewel deskundigen beweren dat een kerncentrale zeer veilig is, is er nog steeds geen bevredigende oplossing voor het radioactieve afval. We creëren bij de toepassing van kernenergie radioactieve stoffen welke deze eigenschap nog duizenden jaren zullen hebben. Is het werkelijk mogelijk deze radioactieve materialen veilig te beheren over zo'n lange periode? Mogen we volgende generaties confronteren met zulk een onontkoombaar probleem? Maar ook voor de kerncentrale zelf blijft er het probleem dat, hoewel de kans op een ongeluk zeer minimaal is, de consequenties zeer grootschalig en ernstig zullen zijn. Kunnen we overigens ook op langere termijn garanderen dat sabotage uitgesloten is? Bovendien weten we nog maar weinig over de gevolgen van radioactieve straling (ook bij een zeer geringe dosis) op langere termijn. Dit laatste probleem geldt overigens ook voor vele andere activiteiten (o.a. de zeevervuiling en de aantasting van onze dampkring door verbrandingsprodukten).

Kernenergie is mogelijk geworden nadat de mens de atoombom had ontdekt. En nog steeds is er een relatie met de productie van atoomwapens. Via de weg van kernenergie vergroten we de kans dat steeds meer landen atombommen zullen en kunnen gaan maken. Het blijft zeer de vraag of de politieke stabiliteit van de wereld voldoende is om de noodzakelijke beveiliging op lange termijn te kunnen waarborgen en de kans is niet gering dat ongelukken en daden van terreur, die ongetwijfeld zullen voorkomen, uiteindelijk zullen leiden tot militaire of fascistische regeringsvormen. Een veel gehoord argument hiertegen is dat er toch op vele plaatsen in de wereld grote voorraden nucleaire wapenen: uranium-, plutonium- en waterstofbommen, opgeslagen liggen. Genoeg om de hele wereld te vernietigen. Vergelijken met daaraan verbonden gevaren is het risico van kernenergie gering. Het is een erg cynisch argument; het neemt echter de bezwaren niet weg.

Een moeilijk argument is het probleem van de maatschappelijke aanvaardbaarheid. Het is onmiskenbaar dat juist kernenergie angstgevoelens bij vele mensen opwekt. Men ervaart het als een bedreiging waartegen men machteloos is. Men voelt zich overgeleverd aan enkele deskundigen, als een bedreiging voor de eigen vrijheid en verantwoordelijkheid. Zal men werkelijk in staat zijn deze angstgevoelens te overwinnen? Hoe men ook over kernenergie denkt, het is in ieder geval wel zeer bedenkelijk deze angstgevoelens te exploiteren voor steun voor het eigen standpunt.

Het is zeker niet eenvoudig in deze situatie een verantwoorde beslissing te nemen. Toch kan het op zijn beloop laten nimmer een juiste houding zijn. Als we niet kiezen voor kernenergie zullen we in ieder geval ingrijpende maatregelen dienen te nemen op het gebied van energiebesparing. De

derde wereld mag zeker niet de dupe worden als gevolg van onze egoïstische verslaving aan energie. Maar zijn we bereid, als consequentie hiervan, de teruggang in welvaarts-groei te aanvaarden? De vraag blijft echter: zijn de problemen met betrekking tot de toepassing van kernenergie niet oplosbaar? Het is niet voldoende hierbij te constateren dat in wezen het hoofdbezwaar zich niet primair richt tegen de kernenergie maar tegen de mens die er geestelijk niet rijp voor is.

Er zijn nu eenmaal grenzen ook met betrekking tot de technologie welke niet mogen worden overschreden. Bij kernenergie zijn die grenzen waarneembaar juist vanwege de vragen over mogelijkheden en verantwoord beheer.

Zolang dit beheersprobleem niet is opgelost zullen we grote terughoudendheid moeten betrachten met de (grootschalige) toepassing van kernenergie.

Om al deze redenen kiest het CDA-programma voor een zeer terughoudend beleid met betrekking tot kernenergie. Ik stem daarmee in omdat niet alleen economische voordelen een absolute prioriteit dienen te hebben. Ook Van der Laan kan (en mag) niet zomaar om de maatschappelijke realiteit heen. Het negeren daarvan zal ons kunnen brengen naar een situatie waartegen hij juist waarschuwt, de ineenstorting van ons sociaal-politiek systeem. De maatschappelijke acceptatie is evenzeer een realiteit, niet minder van belang dan technologische en economische factoren. Politici zullen *alle factoren* bij de uiteindelijke besluitvorming moeten betrekken. Er moet bereidheid zijn om te blijven streven naar (technologische) oplossingen ook ten aanzien van kernenergie. Daarom zal het CDA dit onderzoek blijven stimuleren en steunen.

De derde wereld

'Ons commitment voor ontwikkelingshulp wordt struisvogelpolitiek, om niet te zeg-

gen hypocrisie als wij onze olieconsumptie niet met alle mogelijkheden beperken', aldus Van der Laan in zijn bijdrage.

Dat beperking van onze olieconsumptie zeker ook in het belang is van de Derde Wereld, kan niet worden ontkend. Maar is het ook niet hypocriet daarmee de introductie van kernenergie te verdedigen? Is

het niet eerlijker om te erkennen dat wij kernenergie wensen voor onze eigen onafhankelijkheid, voor onze welvaart?

